

skuldbindingum þeim, sem á jörðinni hvíla, og gegn peningagreiðslu á eftirstöðvum kaupverðs jarðarinnar.

Afstaða til málskostnaðar í þessum hluta málsins verður tekin við uppkvaðningu væntanlegs efnisdóms í málinu.

Með úrskurði, uppkveðnum 17. nóvember 1970, vék hinn reglulegi dómari, Björgvin Bjarnason sýslumaður, sæti í málinu.

Hinn 24. júní 1971 var Þorleifur Pálsson stjórnarráðsfulltrúi skipaður setudómari í máli þessu. Hefur hann frá þeim tíma farið með mál þetta og kveðið upp dóm þennan.

Sá dráttur, sem orðið hefur á uppsögn dóms þessa, stafar meðal annars af veikindum dómarans eftir dómtöku málsins svo og vegna anna, meðal annars vegna nauðsynlegra ferðalaga utan bæjar.

Dómsorð:

Kröfu stefnenda um, að þeim verði heimilað að kaupa framangreinda jörð, er vísað frá dómi.

Fötudaginn 19. janúar 1973.

Nr. 55/1972. Plógur h/f

(Sigurgeir Sigurjónsson hrl.)

gegn

Eggert Hjartarsyni

(enginn)

og **Kjarna s/f**

(Páll S. Pálsson hrl.).

Dóminn skipuðu hinir reglulegu dómarar Hæstaréttar.

Áfrýjun. Aðiljaskipti. Málskostnaður.

Dómur Hæstaréttar.

Áfrýjandi hefur áfrýjað máli þessu með stefnum 4. maí og 7. júní 1972. Krefst hann þess, að hinn áfrýjaði dómur verði staðfestur með þeirri breytingu, að málskostnaður í hér-

aði verði hækkaður og stefndu dæmt að greiða hann óskipt. Þá krefst áfrýjandi málskostnaðar fyrir Hæstarétti óskipt úr hendi stefndu.

Stefndi Kjarni s/f krefst þess aðallega, að málinu verði vísað frá Hæstarétti, en til vara sýknu af kröfum áfrýjanda. Í báðum tilvikum krefst hann málskostnaðar úr hendi áfrýjanda fyrir Hæstarétti.

Stefndi Eggert Hjartarson hefur ekki sótt þing fyrir Hæstarétti og engar kröfur gert.

Stefndi Kjarni s/f byggir frávísunarkröfu sína á því, að máli verði eigi áfrýjað til Hæstaréttar í því skyni einu fá breytt málskostnaðarákvæði héraðsdóms, sbr. 3. mgr. 13. gr. laga nr. 57/1962.

Samkvæmt fyrrgreindu ákvæði verður ákvörðun héraðsdóms um málskostnað einungis skotið til Hæstaréttar í sambandi við áfrýjun dóms eða dómsathafnar. Ákvæði þetta girðir eigi fyrir, að áfrýja megi máli í heild, þótt ekki sé krafizt breytinga á öðru en ákvörðun um málskostnað. Verður því frávísunarkrafan eigi til greina tekin.

Á dómþingi 21. febrúar 1972 lagði héraðsdómari fram bréf, sem honum hafði borizt frá stefnda Eggert, þar sem hann lýsir því, að hann hafi framselt stefnda Kjarna s/f mál þetta og það sé honum óviðkomandi. Bréfi þessu fylgdi útdráttur úr samningi þessara aðilja, dagsettum 13. október 1971, þar sem segir, að stefndi Eggert afsali í hendur stefnda Kjarna s/f „öllum réttindum og skyldum fylgjandi stefnu og málshöfðun á hendur Plógi h/f... fyrir ágang á einkaleyfisrétt...“.

Á þessu sama dómþingi lýsti lögmaður Kjarna s/f því, að hann hefði „tekið að sér mál þetta fyrir hönd sóknaraðilja, sem nú sé Kjarni s/f...“ Eigi var sótt þing í umrætt sinn af hendi stefnda Eggerts. Á dómþinginu var ekki af hendi áfrýjanda tekin afstaða til þessa, en í bréfi lögmanns hans 1. marz 1972 til lögmanns stefnda Kjarna s/f segir, að hann geti að svo stöddu ekki tekið afstöðu til krafna um aðilja-skiptin. Er mál þetta kom næst fyrir dóm 21. marz 1972, var hvorki sótt þing af hendi stefndu Eggerts né Kjarna s/f, og

krafðist áfrýjandi þess þá, að málið yrði hafið og stefndu dæmt að greiða honum málskostnað óskipt.

Staðfesta ber ákvæði héraðsdóms um hafningu máls þessa.

Samkvæmt framangreindu hafði stefndi Kjarni s/f gerzt sóknaraðili málsins í héraði, þegar það var hafið, sbr. 1. mgr. 53. gr. laga nr. 85/1936. Bar því samkvæmt 1. mgr. 180. gr. þeirra laga að dæma hann til greiðslu málskostnaðar. Áfrýjandi hafði ekki fallið frá málskostnaðarkröfu á hendur stefnanda málsins, Eggert Hjartarsyni. Var því rétt að dæma hann einnig til málskostnaðargreiðslu. Eins og málssókninni var háttað, þykir eftir atvikum mega ákveða málskostnað í héraði úr hendi beggja stefndu hér fyrir dómi kr. 30.000.00, sem þeir greiði óskipt.

Eftir þessum málalokum ber að dæma stefndu til að greiða áfrýjanda óskipt málskostnað fyrir Hæstarétti, sem ákveðst kr. 18.000.00.

Á dómþingi í málinu 1. október 1968 var ákveðinn munnlegur málflutningur, og lögmenn aðilja fengu sameiginlegan frest um óákveðinn tíma til öflunar gagna. Næst var þingað í málinu 21. febrúar 1972. Ekki verður séð, að aflað hafi verið gagna um efni málsins á þessum tíma. Ber að víta þennan óhæfilega drátt á rekstri málsins.

Við uppsögu dóms hefur héraðsdómari lagt fram skjal, sem honum hafði borizt frá lögmanni áfrýjanda eftir dómtöku málsins og eigi hafði verið kynnt stefndu. Þá er í héraðsdómi vísað til bréfs, sem héraðsdómara barst eftir dómtöku málsins frá lögmanni stefnda Kjarna s/f og hvorki hafði verið lagt fram né kynnt áfrýjanda. Er þetta mjög aðfinnsluvert.

Dómsorð:

Ákvæði héraðsdóms um hafningu máls þessa er staðfest.

Stefndu, Eggert Hjartarson og Kjarni s/f, greiði óskipt áfrýjanda, Plógi h/f, kr. 30.000.00 í málskostnað í héraði og kr. 18.000.00 í málskostnað fyrir Hæstarétti að viðlagðri aðför að lögum.

Dómur bæjarþings Reykjavíkur 14. apríl 1972.

Mál þetta, sem tekið var til dóms 21. marz s.l., hefur Eggert Hjartarson, Hvammstanga, Vestur-Húnavatnssýslu, höfðað fyrir bæjarþinginu með stefnu, birtri 4. júlí 1968, á hendur Plógi h/f, Hólahreppi, Skagafjarðarsýslu, til greiðslu bóta að fjárhæð kr. 1.500.000.00 auk 1% dráttarvaxta fyrir hvern mánuð eða brot úr mánuði frá 16. maí 1968 til greiðsludags auk alls málskostnaðar að skaðlausu samkvæmt taxta L. M. F. Í.

Af hálfu stefnda eru þær dómkröfur gerðar, að hann verði algerlega sýknaður af öllum kröfum stefnanda, en stefnandi dæmdur til að greiða honum mjög ríflegan málskostnað að mati dómsins.

Málavexti kveður stefnandi vera þá, að hið stefnda félag hafi látið smíða lokræsaplóg og notað hann sumarið 1967 til að rista lokræsi, sem séu um 1500 km að lengd. Kveðst stefnandi telja, að smíði plógsins og aðferð sú, sem notuð hafi verið við ristunina, brjóti í bága við einkaleyfisrétt hans samkvæmt einkaleyfisumsókn nr. 1386 frá 25. janúar 1965. Hér sé því um einkaleyfiságang að ræða samkvæmt 21. gr. laga nr. 12/1923 um einkaleyfi, sbr. 6. gr., 2. málsgrein, sömu laga. Kveðst stefnandi áskilja sér allan rétt til að gera til þess kröfur síðar, að umræddur plógur stefnda verði afhentur honum í samræmi við 21. gr. laga nr. 12/1923.

Stefnandi tekur fram í greinargerð, að hann hafi ekki enn fengið einkaleyfi fyrir uppfinningu sinni né heldur hafi honum verið synjað um einkaleyfi. Mál þetta sé allt í athugun, en rannsókn slíkra mála taki að jafnaði fleiri ár, áður en niðurstaða fáiast.

Stefnandi styður m. a. dómkröfur sínar með tilvitnun í 2. mgr. 6. gr. laga um einkaleyfi nr. 12/1923, en þar segir svo m. a.: „Nú hefur maður notað uppgötvun eftir það, er einkaleyfisbeiðni var borin upp, og má þá koma fram ábyrgð á hendur honum fyrir ágang á einkaleyfisrétti (sbr. 21. gr.) . . .“ Stefnandi kveður af þessu ákvæði ljóst, að vernd einkaleyfisbeiðanda hefjist, er einkaleyfisbeiðni sé borin upp og að frá þeim tíma geti því verið um einkaleyfiságang að ræða, að sjálfsögðu að því tilskyldu, að einkaleyfi fáiast síðar. Í 22. gr., 2. mgr., séu síðan ákvæði um fyrningu skaðabótaréttar, sem valdi því, að einkaleyfisbeiðanda geti rekið réttarfarslegar nauður til að höfða mál, svo að hann missi einskis í af skaðabótakröfum sínum, þótt einkaleyfi sé ekki fengið, og sé svo í því tilfelli, sem hér um ræðir.

Stefnandi kveður stefnufjárhæðina miðaða við það, að stefndi

greiði honum kr. 1.00 fyrir hvern ristan metra fyrir hina heimildarlausu notkun á aðferð hans.

Stefndi reisir hins vegar sýknukröfu sína á því í fyrsta lagi, að stefnandi hafi ekki öðlazzt neitt einkaleyfi hér á landi. Einkaleyfisumsókn hans nr. 1386 frá 23. janúar 1965 liggi enn óafgreidd í iðnaðarmálaráðuneytinu. Fyrr en einkaleyfi hafi verið veitt stefnanda í samræmi við nefnda umsókn, hafi stefnandi ekki öðlazzt neinn einkarétt til notkunar á tæki því og aðferð, sem um sé að ræða. Um ágang á slíkan „rétt“ geti því ekki verið um að ræða, a. m. k. ekki á þessu stigi málsins. Skilyrði skaðabóta samkvæmt 21. gr. laga um einkaleyfi nr. 12/1923 sé, að einkaleyfi hafi verið veitt, sbr. orðalag, „hver sá, er gengur á rétt þann, er einkaleyfi veitir (5. gr.), er skyldur o. s. frv.“. Í 5. gr. sé einnig talað um, að „án samþykkis einkaleyfishafa megi enginn gera sé að atvinnu eða gróða af því: 1. að tilbúa, flytja inn, eða hafa til sölu hlut þann, er einkaleyffður er“, o. s. frv. Um sjálft einkaleyfið eftir umsókn stefnanda hafi enn ekki verið fjallað af réttum aðiljum. Umsóknin sjálf ein út af fyrir sig veiti stefnanda engan rétt, fyrr en einkaleyfi hafi verið gefið út. Þá fyrst komi ákvæði 2. mgr. 6. gr. til greina, en fyrr ekki. Þá megi telja alveg víst, að einkaleyfisumsókn stefnanda verði algerlega hafnað, þar sem umsókn hans brjóti í bága við íslenzkt einkaleyfi nr. 508, dags. 5. marz 1962, sem sé í eign Vélasjóðs ríkisins, sbr. dskj. nr. 6. Þá er því í öðru lagi algerlega neitað af hálfu stefnda, að tæki það og aðferð, sem hann hafi smíðað og notað, sé brot á uppgötvun stefnanda samkvæmt einkaleyfisumsókn hans, sem fyrr sé nefnd. Stefndi kveðst samkvæmt framanrituðu ekki fá annað séð en að mál þetta sé algerlega að ófyrirsynju höfðað. Stefndi kveður vísan stefnanda til 22. gr., 2. mgr., einkaleyfislaganna ekki heldur afsaka málssókn þessa á nokkurn hátt. Fyrningarreglur þær, er um er að ræða, eigi eingöngu við um hegningu og skaðabætur til handa „einkaleyfishafa“. Reglur þessar eigi því aðeins við um ágang á veitt einkaleyfi, en ekki um umsókn um einkaleyfi. Af þessari ástæðu hafi heldur engin réttarfarsleg nauðsyn verið fyrir stefnanda að höfða mál þetta. Að því er snerti sjálfa skaðabótaupphæð þá, sem krafizt sé í máli þessu, kr. 1.500.000.00 auk 1% dráttarvaxta fyrir hvern mánuð eða brot úr mánuði frá 16. maí 1968, þá sé það berum orðum viðurkennt af stefnanda, að ekki verði lagður dómur á þessa kröfu endanlega, fyrr en endanleg úrslit séu fengin um einkaleyfisumsókn hans. Samkvæmt

lögum um einkaleyfi nr. 12/1923 sé það aðalreglan, að einkaleyfi verði ekki veitt, fyrr en rannsókn hafi farið fram, annað hvort fyrir atbeina viðkomandi ráðuneytis eða erlendis í einhverju þeirra ríkja, er veita einkaleyfi að rannsókn fram farinni, sbr. 15. og 16. gr. einkaleyfislaganna. Í umsókn stefnanda á dskj. nr. 3 komi hins vegar fram, að stefnandi hafi ekki óskað eftir því, að rannsókn færi fram á uppfinningu hans hér, þar sem ætlunin sé að sækja um einkaleyfi í öðrum löndum. Ekki hafi stefnandi upplýst í máli þessu, hvort nokkrar slíkar umsóknir hafi verið lagðar fram í öðrum löndum, sem veiti einkaleyfi að rannsókn fram farinni. Það sé því í raun réttari allt á huldu og í lausu lofti um það, hvort einkaleyfisumsókn stefnanda verði nokkru sinni rannsökuð, eins og lögin þó geri að skilyrði fyrir veitingu einkaleyfisbeiðnar hans. Komi því ekki til nokkurra mála, að stefndi verði að sætta sig við það, að máli þessu verði frestað, þar til hin nauðsynlega rannsókn á uppfinningu stefnanda fari fram.

Hinn 21. febrúar 1972 kom fyrir dóminn ásamt lögmanni stefnanda, Páli S. Pálssyni hæstaréttarlögmanni, Jón Brynjólfsson verkfræðingur og skýrði frá, hvað liði rannsókn á hinni umstefndu uppfinningu erlendis. Jafnframt kvað lögmaðurinn sóknaraðilja málsins nú vera Kjarna s/f, Sauðárkróki, sbr. dskj. nr. 8, sem þá var lagt fram. Í þessu þinghaldi var ákveðið og fært til bókar, að næsta þinghald málsins yrði þriðjudaginn 21. marz 1972, kl. 1400. Þennan sama dag á hádegi hitti dómariinn lögmann stefnanda, Pál S. Pálsson hæstaréttarlögmann, og minnti hann á þinghaldið, sem fram skyldi fara kl. 1400 þá um daginn. Kvaðst lögmaðurinn mundu verða upptekinn sjálfur allan daginn við málflutning, en tjáði dómaranum, að hann mundi láta fulltrúa sinn mæta í sinn stað. Á tilsettum tíma, kl. 1400, umræddan dag, 21. marz 1972, mætti lögmaður stefnda, Sigurgeir Sigurjónsson hæstaréttarlögmaður, en lögmaður stefnanda mætti ekki né heldur neinn fyrir hann, og er liðnar voru 20 mínútur fram yfir þann tíma, sem þinghald skyldi hefjast, án þess að nokkur væri mættur af hálfu stefnanda, bókaði dómariinn þá kröfu lögmanns stefnda, að málið yrði hafið og honum tildæmdur málskostnaður in solidum úr hendi Eggerts Hjartarsonar og Kjarna s/f, Sauðárkróki.

Þess skal getið, að dómaranum hefur borizt bréf frá lögmanni stefnanda, Páli S. Pálssyni hæstaréttarlögmanni, þar sem hann gerir grein fyrir ástæðunum til þess, að þingsókn féll niður af hálfu stefnanda, en hann kveður mistök hafa valdið því.

Eigi verður efni bréfs þessa hins vegar talið breyta neinu um

það, að hefja beri málið, og með tilvísan til 119. gr. einkamálalaga nr. 85/1936, 2. tl., ber því að hefja mál þetta.

Eins og þegar er fram komið, hefur lögmaður stefnda krafizt þess, að stefnandi málsins, Eggert Hjartarson, og Kjarni s/f, sem síðar er af stefnanda talinn hafa öðlzt réttindi þau, sem málið fjallar um, verði in solidum dæmdir til greiðslu málskostnaðar.

Þegar þingsókn féll niður af hálfu stefnanda, hafði dómariinn eigi tekið afstöðu til þess, hvort lögmæt aðiljaskipti hefðu átt sér stað í sóknaraðild málsins samkvæmt 53. gr. einkamálalaga. Eigi lá þá heldur fyrir viðurkenning stefnda á því, að áðurgreind aðiljaskipti hefðu átt sér stað.

Samkvæmt þessu þykja eigi efni til að dæma Kjarna s/f til greiðslu málskostnaðar í máli þessu, og ber því að dæma stefnanda, Eggert Hjartarson, til að greiða stefnda málskostnað, sem þykir hæfilega ákveðinn kr. 10.000.00.

Valgarður Kristjánsson borgardómari kvað upp dóm þennan.

Þess skal getið, að dómsuppsaga hefur dregizt lítið eitt um venju fram vegna mikilla anna dómarsins.

Dómsorð:

Mál þetta er hafið. Stefnandi, Eggert Hjartarson, greiði stefnda, Plógi h/f, kr. 10.000.00 í málskostnað innan 15 daga frá lögbirtingu dóms þessa að viðlagðri aðför að lögum.

Fötudaginn 19. janúar 1973.

Nr. 11/1973. Valdstjórnin

gegn

Johann Erlaft Hammerski.

Dóminn skipuðu hinir reglulegu dómarsar Hæstaréttar.

Kærumál. Gæzluvarðhald.

Dómur Hæstaréttar.

Hinn kærða úrskurð hefur kveðið upp Þorgeir Þorsteinsson, fulltrúi lögreglustjórans á Keflavíkurflugvelli.